

העברה בימי קורונה - 24.03.20 - פורסם על ידי ד"ר מירב רוט

במשך שנים מקיימת פרופסור יולנדה גמפל קבוצות הנקראות "כשקיר נופל", שעוסקות במצבים בהם אחד מקירות הקליניקה או המציאות 'נופלים' ונוצרת משוואת מציאות בין המטפל למטופל – שניהם תחת טילים, אזעקה, רצח ראש ממשלה ועוד. לא תמיד הם באותו צד של המתרס מבחינת העמדה שלהם כלפי האירועים, אך קיר המציאות נפל במובן ששני הצדדים יודעים כי שניהם חשופים כעת-חיה לאותה מציאות המשפיעה באופן מכריע על שניהם.

קורונה היא כמובן התגלמות מסיבית מאוד של קיר נופל, שחושף את שותפות הגורל וההתמודדות של היחיד מול מגפה. מצב זה גורר שאלות מרתקות באשר לאופן ההתייבשות שלנו כפסיכואנליטיקאים וכפסיכותרפיסטים. אחת המסקנות שעלולות לנבוע כביכול מן הקיר הנופל היא שאין זה זמן מתאים לפירושי עומק ללב הלא מודע של המטופל, לא כל שכן ללב יחסי האובייקט המוקדמים והאופן בו הם משפיעים על תפיסת המציאות שלו. אל המסקנה הזאת תוביל ההנחה שהמציאות החיצונית כה עזה, כה מכרעת בעוצמתה והשפעתה, עד כי יש לכבד את התגובות אליה כתואמות את המציאות, ולא להתקיף את השיפוט של המטופל בפירושים הגורמים לו לחוש שתגובותיו אינן הולמות את המצב.

וגם מי שמי? מה בכלל ההבדל ביני לבין המטופלים שלי בעת הזאת? האם אין אנו שניים בסירה אחת?

דווקא בימים אלו – דינמיקת ההעברה

אני מוצאת שדווקא מצב זה, המבליט את המציאות המשותפת, מבליט דווקא את שאינו חדש – שהרי תמיד המציאות האנושית משותפת, ולו בגלל שכולנו נידונים למוות מיום היוולדנו. יתרה מכך, פרדוקסלית במיוחד כעת, על רקע המציאות המשותפת הרדיקלית, נוכל לראות עד כמה העולם הפנימי הפרטיקולרי הוא-הוא שמעצב את מציאות חייו של כל אדם. נכון, אין בכוחו של העולם הפנימי להעלים את הקורונה, את תהפוכות המשטר, את המוות הממתין לנו ולאחובינו בסוף הדרך, את קיומם של אסונות טבע ואסונות ידי אדם. אך יש בכוחו של העולם הפנימי להתייבב מול כל אלה במגוון דרכים שמספרו כנראה כמספר הנפשות על פני האדמה.

דווקא בימים כאלה, אשר בהם הרקע לתמונה אחיד יחסית, הדבר בולט במיוחד. שהרי כל מטופל/ת מגיב/ה אחרת לאותה מציאות ממש, ולשם כך קיים הטיפול – לא כדי לשנות את פני המציאות, אלא כדי להכיר בה ואותה, ולשאול כיצד העולם הפנימי של כל מטופל ומטופלת מכויל על מנת לפגוש את מציאות חייו/ה, להתמודד איתה, להתאבל על שלא ניתן לשנות ולמצוא דרכים יצירתיות לתקן ולטפח את אשר ניתן לשנות בה.

באחד ממסרי הוויטסאפ המצחיקים שאלו: איזה טיפוס קורונה אתה? חרדתי? גיבור? אדיש? מכחיש? וכן הלאה – והיתה בכך הבנה אינטואיטיבית עמוקה לכך שלא (רק) המציאות מכתובה את התגובה אלא התגובה מכתובה את תחושת המציאות. עבור טיפוס אחד נחוות הקורונה כהזדמנות ליצירתיות בעוד שעבור האחר היא ההוכחה לביש מזלזל עלי אדמות. עבור האחד הדבר המרכזי בה הוא האיום הגופני ועבור האחרת האופק הכלכלי. עבור האחד הדגש הוא על הכוחות ועבור האחרת על חוסר האונים, וכיוצא באלה. לאור מחשבות אלה, בטקסט הנוכחי אני מבקשת להתייחס רק לפני ההעברה שלובש המפגש הטיפולי בימי הקורונה.

לכל שעה קלינית בימי הקורונה (הנעשית, במקרה שלי לפחות, בזום או בטלפון) מגיעה תמונת מציאות שונה. זה מתגלה בחלוף מספר דקות של הכרה הדדית של המטפל/ת והמטופל/ת במציאות המשותפת. אומרים מילים קרובות: "הזוי, פשוט הזיה, מי היה מאמין" או "אין לתאר" או "טוב, זה קצת מוזר בזום אבל נתרגל". שני בני אדם מול מציאות אחת. הקיר נפל. אלא שכבר ברגעים כה אנושיים אלה יש להפעיל את ההקשבה האנליטית רוב קשב. יש לשים לב לכל המוטיבציות הלא מודעות המפעילות את הרגע הזה: נועם השותפות וההזדהות; מענה לפנטסיות לא מודעות של שני

הצדדים; לדחפי חיים ומוות ומין; לכמיהה להיפטר מן העול וממשא האחריות; להיפטר ממקורות צרות העין ושנאת ההבדלים; לחבור סוף סוף באהבה נטולת מצרים או לממש את הכמיהה לתאומות. לא זו, אף זו: יש במפגש הקליני בימי הבידוד והסגר הקלה למטפל ולמטופל כאחד על שאינם לבד, אך גם איום שמא נפלו המחיצות; אין יותר הבדל בין ההורים לילדים, בין נושאי התפקיד לנהנים מן השירות - של האם, האב, המטפל/ת. איום זה כפול הוא; משמעותו גם באבדן השמירה הטובה וגם באשמה האדיפלית על פריצת הגבולות והפלישה לממלכת חדר ההורים. זו האחרונה מוגברת מאוד בשיחות המקוונות: מאיפה מדברים בזום עם המטופלים? ומאיפה הם מדברים? ומי יודע מה נעשה שם בחדר האחר? ובחלקים האחרים בגוף, שאינם מול המצלמה? כמה בדיחות כבר אמרתם ושמתם על השידור בפגי'מה, בטרנינג, בתחתונים? על כך שיהיה כיף לדבר מהמיטה, הכי נוח? פנטזיות מודעות מתערבבות בפנטסיות לא מודעות ומזינות את העולם הפנימי והיחסים במטען עודף שיש להכיר בו, להכיר אותו ולעבדו בשעות הטיפול. אין בכך כדי לומר שהטיפול המקוון לא רצוי או לא אפשרי. נהפוך הוא – ככל שינוי סטינג, הוא מייצר פנטסיות חדשות ואלה נתונות להתבוננות ועיבוד, ואף מהוות כר פורה לחקירה חשובה.

כדאי להיזהר מברירות המחדל הפרשניות, בהן נמהר להבין תגובות אלה כהכחשת המציאות, מתקפה על החיבורים והתנגדות. אלה תנאים חדשים, שיש ללמוד את המפה שלהם, ומה שיכריע את הגדרתם יהיה הביטוי הייחודי שלהם בכל שעה ושעה. אך לצורך כך נדרשת הקשבה שזוכרת שלעולם, לעולם יעצב העולם הפנימי את המציאות החיצונית בצבעי ההשלכות הנובעות מניסיון העבר, מיחסי האובייקט המוקדמים והקודמים ומן המבנה הפעיל שכולל את העוצמות, הויסות, סוג החרדות, התקוות וכדומה. והלוא אחרת, היו שתי שעות קליניות זהות זו לזו. אך אין דבר כזה. אפילו אצל אותו אדם אין דבר כזה. לא כי המציאות כה משתנה משעה לשעה, אלא כי העולם הפנימי דינמי ומשתנה כל העת בתגובתו למציאות, ובטיפול – בתגובת ההעברה שלו למציאות הטיפולית.

אני חוזרת לעניין הקיר הנופל. תחת הנוכחות המסיבית של שותפות הגורל הרגעית, חשוב אם כן לשאול מה המשמעות והגילום של יישור הקו שחל במצב האנושי הכללי (כולם תחת סכנת הקורונה) - במסגרת יחסי ההעברה של כל מטופל/ת. מהם כתמי הצבע שיבלטו על רקע הקנווס האחיד לכולם. ומה מעוררים טיפולי הזום והטלפון?

לפני שאכנס אליהם, אני רוצה להזכיר את הגדרת ההעברה בתיאורו של פרויד במאמרו "הדינמיקה של ההעברה" (1912): "הנטיות המולדות וההשפעות שהאדם נחשף להן לאורך שנות ילדותו... [יוצרות] מעין גלופה... שחוזרים עליה שוב ושוב, שבים ומדפיסים שוב ושוב במהלך החיים", כאשר "מי שהמציאות אינה מספקת את צורכי האהבה שלו במלואם, מן הסתם יפנה את ציפיותיו הליבידינליות אל כל דמות חדשה שתופיע" (עמ' 6-85).

עלינו לשאול עצמנו אם כן, מה יוצר החיבור הייחודי בין הגלופה הפרטיקולרית מן העבר לבין המגפה ככלל, ובמפגש איתנו בימי הקורונה – בזום, בטלפון או במפגש פנים אל פנים, בפרט. מהו המופע הייחודי שמובא לפתחנו לפענוח, וכהזדמנות להפוך את השחזור – באמצעות המהלך הפרשני והטיפול – לתיקון. אתייחס למספר כתמי צבע העברתיים ייחודיים לימים אלה, שכדאי להסב אליהם את תשומת הלב. אלה תיאורים סכמטיים, היפותטיים במידה מסוימת, ולא תיאורי מקרה, אך הם מאפשרים לחשוב על המגוון הנפשי אותו ניתן לפגוש בקליניקה בימים אלו.

עבור האחד, תהיה בכך הזדמנות להציץ לתוך עולמו הפנימי של האובייקט (המטפל) – החשוף בבלבול ובחרדה שלו. המצב כמו מעניק אישור כניסה רגע, לא צפוי, מרגש – אל תוך נפשו ומציאות חייו של המטפל. הדבר עשוי לעורר התרגשות ינקותית וכאמור אדיפלית ואף אינצסטואזית – מישוה שכח את הדלת פתוחה והנה מצאתי עצמי חלק מן הסצנה הראשונית, אורח לא קרוא שלפתע רואה עירום לא לו, יכול לגעת, ללטף, לנחם, אך גם לגרות, להתגרות, ומכאן גם להיבהל כהוגן, לחוש אשמה ופחד מן הרגע בו תיטרק הדלת בפרצוף או לחילופין יהפוך הניצחון הלא צפוי לאבדן כל סדר ושמירה, שהלוא נדרשים כל כך תמיד, ובימי סגריר במיוחד.

הטיפולים המקוונים מוסיפים נדבך למציאות הקורונה. דלת הקליניקה נסגרת ונפתחת בעת ובעונה אחת. מחד – יש בביטול המפגשים פנים אל פנים ובמעבר לטיפולים המקוונים מן הגירוש, וזוהי הצהרה גלויה על סכנה הנשקפת הדדית למטפל ולמטופל מן המפגש ביניהם. זו האחרונה נוגעת בחרדה יסודית ועמוקה של מטופלים, החוששים להביא אלינו את הרעלים והבושות. הפנטסיה להדביק אותנו בצורות הקיום שלהם קשורה גם למשאלה שנחבור אליהם באופן כולי ומוחלט, אלא שזו כרוכה בחרדה שבכך יאבד ההבדל בינינו, הנחוץ על מנת שנוכל להושיט להם חבל הצלה מן הגדה האחרת. האחרות תמיד נחוצה ומכאיבה בו זמנית. כדי שמטפלת תטפל במטופל – עליה להיות בעלת נכסים שונים ממנו, אך היותה נפרדת בנכסיה אלה, היא גם מאיימת בשל התלות בה – ומה אם תכזיב? תיהרס? תמות? תפגע? ואיך תבין אותו ממקומה הנפרד והאחר כל כך?

בנוסף, יש בהרחקה הזאת משום פרימה פתאומית ובוטה של חוטי הקשר העדינים והאמיצים בין מטפל ומטופל, המבוססים, בין השאר, על עקביות הסטינג. מחוטים אלה נטויות 'האשליה האמתית' של חיבור יוצא דופן זה, שבסדר הטוב והיציב שלו מאפשר אינטימיות שאין שניה לה. והנה, ברגע סכנה משותפת – נפרדים. הכיצד? אבל זהו כורח השעה, והמדרשים השונים שהוא יקבל תלויים ביחסי האובייקט הפנימיים וביחסי ההעברה באותה עת בטיפול.

כך למשל, זה שרחם אמו היה סכור בפניו כל חייו, יכאב את הגירוש כעת ביתר שאת. יבין זאת כבגידה, כעדות לתרמית, כאישור לכל החששות הקיימים בקשר ההעברה כל העת.

מטופלים-הוריים יגיבו בהבנה מידית, יתגייסו, ויתכן שזה יהיה לנו נעים כעת, כי גם כל אחד מאיתנו, המטופלים, חש בימים האלה את החלק הינקותי, התלוי והחרד שלו, הזקוק להבנה, לסלחנות, למרוח נשימה, לנאמנות ועקביות. מטופלים אלה יהיו ערים במיוחד למידה בה ניעתר לידם המושטת, ואם נוותר על עמדתנו הפרשנית ועל תפקידנו הנבדל, הם יבינו זאת כהיחלשות שלנו שעליהם להתחשב בה.

עבור אחרים, צרות העין תקבל מענה עז ומתוק כאחד. סוף סוף יישור קו. סוף סוף אין הבדלים בינינו. סוף סוף גם את תדעי איך זה מרגיש כשאינ מקום בטוח, כשאובייקט בסכנה, כשאת בסכנה.

חווייה זו יכולה לחבור לעמדה מאנית, המגנה מפני הסכנה בחוץ דרך התחושה שזאת הזדמנות ראשונה למי שלא שפר גורלו, שנדפק, 'נולד עם קלפים גרועים' – והנה עכשיו הוא חוגג על כך שכולם, אבל כולם (משמע אנחנו בהעברה) יראו מה זה, והפעם יהיה זה הוא שצוחק אחרון.

ההגנה המאנית עשויה גם לקחת כיוונים הרואיים, אפילו מסוכנים בהרואיות שלהם, בין אם מצד המטופלים בחייהם או בדרישה מאיתנו להיות בעמדה כזאת, אידיאלית, של הקרבה הרואית לטובת המטופלים – שלא נשמור על עצמנו, שנפקיר את הגוף שלנו למסירות האנליטית, ניפגש למרות ההנחיות, לא נעליב עם אלכוהול ומרחק בין הכורסאות, כי אנחנו אובייקטים אנליטיים טובים, נדיבים, אכפתיים באמת, ומאדירים את העולם הפנימי והיחסים הטיפולים מעל ומעבר לסכנות המציאות השוליות.

אחרים, המצויים בעמדה אותה מכנה קליין 'העמדה הדפרסיבית' ואני מציעה לכנותה 'העמדה המסכינה עם המציאות', יביעו אכפתיות כלפינו, ללא הכחשה של הסכנה אך גם ללא פניקה או סטריליות מוגזמת. מטופלים אלה יתנו לנו להתבונן בעולמם הפנימי ולטפל בהם, ובכך מגולמת גם נדיבות סמויה כלפינו – בהיותם מאפשרים לנו לשמר בכך גם את השיגרה הברוכה שלנו. איתם נוכל לחוש את האהבה באופן מרפא גם עבורנו, והקיר הנופל יקבל הכרה שקטה ואף הוא ינוחם בשקט. האהבה הקיימת בין מטופלים למטופלים, החיבור האנושי העמוק והכן, האמיץ והמסור הזה, הדדית, יש עמו, בפני עצמו, נחמה רבה למול החרדות וחוסר האונים שמתעוררים כעת. גם מופע זה מתרחש במסגרת יחסי ההעברה, ויכול לקרות רק מתוך נוכחותו של אובייקט פנימי טוב המעניק את התשתית לאמון במטפל או במטפלת בעת הזאת.

העבר בהווה והתיקון בדיעבד

במאמרה המכונה "אבל ביחס למצבים מאניים דפרסיביים" (1940) מתארת מלאני קליין את הרגע שאני תמיד שבה אליו במחשבותי – בו היא צועדת ברחוב, זמן מה אחרי שבנה מת, ובהיסח הדעת שמה לב לבתים יפים שהיא חולפת על פניהם. ביכולתה הרפלקטיבית היא מבינה שתשומת לבה ליופי מעידה על כך שהאובייקטים הטובים בתוכה שבו לחיים, ועמם גם היפה והטוב שבו להתקיים בעולמה. היא כותבת שם שכאשר קורה לנו אסון, הוא קורה גם לאובייקטים הפנימיים שלנו. היא כועסת על הוריה הפנימיים שלא הגנו עליה מפני האסון, אך גם חשה אשמה כלפיהם על האסון הזה, שכמו קרה גם להם בתוכה, ואף עורר את האשמה שלה על כל המכאובים שחוו בעבר ומתחיים כעת דרך האבדן הנוכחי. היא מתארת כיצד – בתום מהלך שלם של הגנות פרימיטיביות של פיצול והכחשה, השלכה ואומניפוטנטיות – מופיעות גם הדמעות, המעידות על הרגש החי וההכרה הכואבת באבדן, אך על בקשר הטוב והאמיץ עם האובייקט האבוד והאובייקטים הפנימיים – קשר של אהבה אשר נותר בעינו, והוא מפלס דרכו אל האור, ומעניק נחמה למול הכאב והצער. נחמה הדדית.

מהלך דומה קורה בתוכנו תחת איום המגפה ומתגלם ביחסי ההעברה. כל הסכנות מן העבר מתעוררות, כל המכאובים, האשמה על כל פגע והרס והאובייקטים הפצועים והרעים כאחד – מושלכים על הרגע הנוכחי, ולצדם, ולעתים רק לאחר עיבוד שלהם, מתעוררים לחיים גם האובייקטים הטובים – המסייעים לנו להאמין שישנה אפשרות לתקן מול כל שבר, להושיט יד בכל תופת.

היבט העברה נוסף אליו חשוב לשים לב בימים אלו, הוא הפן הייחודי של טראומות העבר המתעוררות לחיים בסכנת ההווה. במצבי סכנה וטראומה צפות ועולות הסכנות והטראומות מן העבר האישי, הבין אישי והבין דורי. עבורי – מאז פרוץ מגפת הקורונה, השואה צפה במחשבותי כל העת, אף שלא הייתי בה (מתחשק לי לכתוב שכביכול לא הייתי בה), אלא דרך תודעתי כילדה המנסה לאחוז בהסטוריה של אביה שעיצבה אותו, ובהכרח גם אותה. לאור זאת, מובן לי שהסיפורים שלו, ומדויק מכך החוויות שעברו אלי מבעד לסיפורים הללו, מעצבות את תפיסת הקורונה שלי. הן מקרינות (אסוציאציה לשונית לקורונה) ממסך הקולנוע הישן אל זה החדש ומזינות אותו בחרדות ובתקוות, בספקות ובאימה, בבלבול ובידענות כוזבת.

בה-בעת זוהי גם הזדמנות שהנפש נוהה אחריה – לתיקון בדיעבד. הנה, סוף סוף אני 'שם-ואז', כלואה בגטו הקורונה-שואה שלי, לומדת מתוכי כיצד זה מרגיש, מפנטזת במודע ומפנטסת בלא מודע כיצד הם הרגישו, איך התייצבו, איך הגיבו, מה פספסו, וכעת זאת אני, כאן, יכולה לבחור שוב, להריץ מחדש את הסרט עם כל התיקונים הנדרשים כדי לרפא את הפצעים הישנים של הורי והוריהם ובני משפחותיהם ועמי כולו. מתעוררות פנטזיות מאניות של הצלה ולצדן משאלות מיטיבות של תיקון יצירתי בעל מידות צנועות יותר, כזה היוצק פשר חדש ומעניק סדר חדש למה שחי בי משחר ילדותי כסיפורי אימה מטושטשים ועזי מבע גם יחד. כך עבורי, כך עבור כל מי שחי כעת בימי הקורונה – על התסריטים הישנים המפעילים אותו; על התיקונים המושמים כעת לפתחו, ומנגד על אימת השחזור וסכנת כפיית החזרה – האישית והבין דורית.

העברה נגדית והזדהות השלכתית בימי הקורונה

תמונת ראי משלימה וחשובה ביותר דרכה נוכל להידרש למופע הפרטיקולרי של יחסי ההעברה בימי הקורונה תהיה תגובת העברת הנגד שלנו, ובמילים אחרות, האופן בו נחוה בתוכנו את ההזדהות ההשלכתית. השאלה אינה רק מה המטופל המגיע לקליניקה מפנטס שאנחנו מרגישים כלפיו, אלא גם מה אנחנו חשים איתו: האם אנחנו פוחדים ממנו? אולי אנחנו מרגישים דווקא חשש להדביק אותו? מה מקומן של הפנטסיות ההרסניות המזינות את המפגש כשסכנת החולי והמוות מדוברות במסיביות כזאת במציאות? ומקומה של התשוקה – כיצד יתבטא בנו? ושל האהבה? עלינו להיות זהירים בשני מובנים: ראשית, תחת השפעת "הקיר הנופל" והידיעה שאנו בימים של הצפה ובלבול, עלינו להיות ערניים יותר מתמיד לשאלה מה פועל בנו מתוך החרדות והצרכים שלנו נוכח המציאות הנוכחית, ומושך על מטופלינו. זאת שאלה שתמיד עלינו להידרש לה, ובימים אלה יותר מאי פעם. אחת

האינדיקציות המסייעות לנו להבחין תהיה שאלת אחידות התגובה שלנו למטופלים שונים. ככל שתגובתנו דומה יותר בין שעה לשעה, כך סביר שזהו מטען שלנו, שמקדים וצובע את המפגש הטיפולי. שאלה שניה שיש להידרש לה היא את מי מגלם כל אחד מאיתנו בדיאדה הטיפולית; מי הילד ומי ההורה – בחוויה בחדר. יש לנו, כמטפלים, נטיה להניח כי המתעורר בנו משקף בהכרח את ייצוגי האובייקט (ההורה הפנימי) של המטופל (הזדהות קומפלמנטרית בשפתו של ראקר). אבל יתכן שמה שהושלך למיכל הפנימי שלנו – הוא דווקא גילומן של התחושות העמוקות של העצמי של המטופל (הזדהות קונקורדנטית). אם אנו פתוחים לקלוט את מגוון ההשלכות לקרבנו, נגלה שהקיר הנופל לא יוצר אחידות בתגובות שלנו לכל מטופל. כשאנו מרחיקים את הכורסא מן הספה/כורסא של המטופלים לדוגמה – האם אנחנו מרגישים תחושות זהות עם כל אחד? וכשאנחנו משוחחים בזום? בטלפון? כמובן שלא. ההבדלים נובעים מן ההזדהות ההשלכתית השונה המתעוררת בנו עם כל אחד. על כן יש ערך עצום להקשבה לתחושות שיתעוררו בנו – והן רבות – ניכור, קנאה, בלבול, עייפות, התרגשות, רצון להגן, להציל, להיזהר, להתרחק, להתנצל, להוכיח נאמנות ומסירות, להראות שדבר לא השתנה, חרדה, בדידות, קרבה עזה, תאומות, עוינות, חשדנות, עצב, בגידה – מגוון עצום של אפשרויות המשתנות משעה לשעה בהתאמה לדינמיקה האופיינית ליחסי ההעברה במפגש הטיפולי הייחודי.

סיכום – מה יהווה שמירה טובה בימי הקורונה?

בהינתן כל זה – מה יהווה שמירה טובה בימי הקורונה? דומני שאין טובה מן השמירה על התפקיד, על הסטייג ועל המעשה הטיפולי, ממש כפי שאנו מבינים אותם בימים כתיקונם, ובמילים אחרות – ממשיכים לעבוד. מגדירים היטב את הסטייג החדש ושומרים על צורתו החדשה והאדפטיבית למצב, תוך קשב וגמישות להתאמות הנדרשות והמשתנות. ממשיכים לפרש. בימים הסוערים והדחוסים בהם אנו מצויים, תהיה זו מתנה רבת ערך עבור המטופלים שלנו. זוהי אמירה ללא מילים (אף שאפשר גם במילים) לכל מטופל ומטופלת, שלא תמה הסקרנות שלנו לגבי/ה, האכפתיות, המסירות ואף ההנחה שבכל מצב ובכל תנאי יש מקום וטעם להתבונן ולהקשיב פנימה כדי להיטיב את העגינה במציאות החיצונית, ואולי כעת נכון הדבר אף ביתר שאת. ובעצם המעשה הטיפולי אנחנו גם מספרים למטופלים על עצמנו, שאנחנו שורדים את המציאות הזאת, המיכל התערער אבל לא נסדק, פונקציית אלפא אותגרה אך לא חדלה. ואפילו ניתן להגדיל ולומר, שיש בהמשך העשייה הטיפולית מן האופטימיות, שכן זו מעידה כי יש תוחלת להתפתחות נפשית גם בימי הקורונה, וכי אנחנו מלאי אמונה ביכולתה של הנפש האנושית למצוא פשר ואפשרויות לתיקון והתפתחות בכל עת וגם בעת הזאת.

המציאות חזקה, כמעט חזקה מנשוא. הפחדים ריאליים ויש להתייחס אליהם במלוא הרצינות. המצוקה ממשית ומסומנת בתוצאות במציאות – שבר כלכלי, פוליטי, רפואי. אך כפי שמלאני קליין (1936[2017]) אמרה בכתביה הטכניים: "את המידה בה המציאות והפנטסיה התערבבו נוכל לחשוף רק דרך עיבוד יחסי ההעברה, בהם נוכל לגלות את העבר הן בהבטיו המציאותיים והן באלה הפנטסטיים" (עמ' 43, תרגום שלי – מ.ר.).

נמשיך לפרש אם כן את יחסי ההעברה הנבדלים ממטופל למטופל מול מציאות הקורונה שכביכול אחת היא, ובכך נשמר את הרצף בין העבר, העולם הפנימי, ההווה והמציאות החיצונית, ואף נסמן שגם בעת הזאת פני היחיד חד פעמיות הן, ראויות למבטנו ולפירושינו הנמסרים מלב ההבנה שמתן פירוש להלך רוחו של אדם הוא אקט של אהבה ואמון – וכי למה אנו זקוקים יותר בימים אלה?

מקורות

פרויד, ז. (1912). על הדינמיקה של ההעברה, בתוך: הטיפול הפסיכואנליטי בעריכת ערן רולניק. תל אביב: עם עובד, 2002, עמ' 91-85.

קליין, מ. (1940). אבל ביחס למצבים מאניים-דפרסיביים. בתוך: מלאני קליין – כתבים נבחרים, בעריכת יהושע דורבן, תולעת ספרים, 2003, עמ' 94-121.

Klein, M. (1936;1958). Lectures on Technique by Melanie Klein,Ed: John Steiner, Londone and New York: Routledge, 2017